

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KØBENHAVNS BYMUSEUM

1980–81

KØBENHAVNS BYMUSEUM

1980–81

KØBENHAVN 1982

KØBENHAVNS BYMUSEUM 1980–81
Redaktion: John Erichsen og Luise Skak-Nielsen
© Københavns Bymuseum 1982

Bogen er sat med Garamond
og trykt i Krohns Bogtrykkeri
på Maco print. Bogbinderarbejdet er
udført af Fr. Jensens Bogbinderi

ISBN 87-87137-32-1

Københavns Bymuseum, Vesterbrogade 59,
1620 København V. Tlf. (01) 21 07 72.

Åbningstider: April–oktober kl. 10–16, no-
vember–marts kl. 13–16, tirsdag aften tillige
kl. 19–21, mandag lukket. Gratis adgang.

Forsideillustration: Valdemarsgade, 1981. Julie
Rønnow fot. Museet har i Vesterbros kom-
mende saneringsområder påbegyndt en foto-
registrering med det formål at dokumentere
miljøet (bygninger, forretninger, gadeliv, be-
boere m.m.).

Indhold

Richard Frederiksen: Sankt Clara Kloster – gamle og nye arkæologiske spor	4
Arne Hægstad: Det danske pund efter forordningen af 1683	9
John Erichsen: Blikkenslagerens billeder – N. L. Mariboers fotosamling	13
Af museets dagbog	29

Sankt Clara Kloster – gamle og nye arkæologiske spor

Af *Richard Frederiksen*

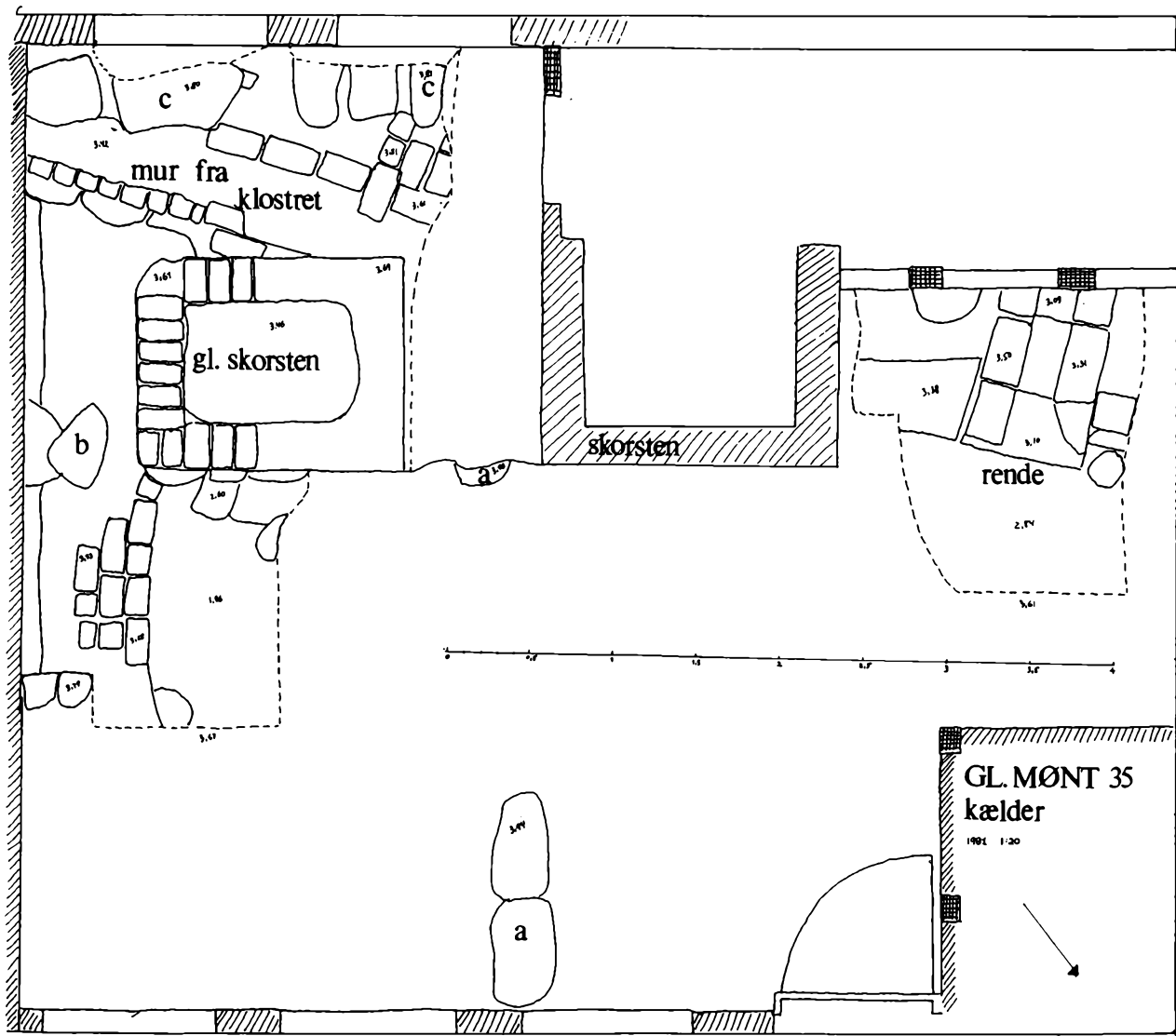
I 1238 skænkede grevinde Inger af Regenstein en byggegrund til det københavnske gråbrødre-kloster, hvorved hun bidrog til klosterets stiftelse. I 1259 kaldte hun den tilsvarende kvindelige orden klarisserne til Danmark; de blev dog aldrig så talrige som gråbrødrene. Klarissernes betydeligste kloster lå i Roskilde, men kort før reformationen grundlagde de et kloster i København. Initiativtageren var dronning Christine, Kong Hans' religiøse hustru, der var draget af fortidens store vækkelser og sværmede for Frans af Assisi og den hellige Clara.

Klosteret grundlagdes 1497 som Sankt Clara Kloster. Dronning Christine skænkede det en stor byggegrund i byens østlige udkant i området mellem Pilestræde, Klareboderne, Møntergade, Sværtegade og Store Regnegade. Grunden kaldtes tidligere „hushaven“, fordi den i 1400-tallet var urtehave til Københavns Slot. I 1377 var det en del af den store ubebyggede grund, man kaldte Rosengården.

Selve klosterbyggeriet trak ud. Først i 1505 blev det indviet og omfattede da klosterbygninger med kirke, kirkegård og have. Dets eksistens blev dog kun ganske kortvarig – ifølge historike-

ren Peder H. Resen (1610–88) vandrede nonnerne ud allerede i 1532. Efter reformationen blev klosteret „omskiftet til tvende slags brug“, nemlig et gjethus (kanon- og klokkestøberi) og til kongelig møntsmedie. Selve klosterkirken stod endnu i 1570 som en stor „skøn kirke“, men er formodentlig ikke længe efter blevet nedrevet. Senere beretter topografen L. Wolf (1583–1660), at Christian IV efter 1611 planlagde at opføre en ny kirke på klostergrunden, og at fundamentet hertil blev lagt. Kongen var formodentlig tilskyndet af sin daværende hustru dronning Anna Cathrine, der var meget spirituelt anlagt, men da dronningen døde i 1613, gik byggeriet i stå.

Klosterets og kirkens bygningsforhold har hidtil kun været meget lidt kendt, men en undersøgelse foretaget af H. U. Ramsing i 1924 i forbindelse med Christian IX's Gade-kvarterets bebyggelse kastede lys over bebyggelsen og dens placering i bybilledet. Terrænet, klosteret blev bygget på, var stærkt skrånende; mod nord lå det oprindelige terræn i kote 3,42 og mod syd i kote 2,10. Parallelt med Møntergade og langs Gammel Mønt lå flere render og grøfter, hvoraf

Udgravningsplan over undersøgelsen i 1981. De med C mærkede syldesten stammer fra den bygning, der brændte i 1728.
Richard Frederiksen del. 1981.

en kaldtes „Byens Rende“. Igennem middelalderen var arealet blevet opfyldt, så det oprindelige terræn var vokset ca. 1,0 m.

Der nævnes hyppigt i samtidens dokumenter en Sankt Clara mur. Dette må være baggrunden for, at Ramsing mente, at der har været mur rundt om hele klostergrunden. Selv fandt han den kun mod øst – langs Store Regnegade, hvor der lå 6–7 skifter af en 60 cm tyk middelalderlig mur på kampestensokkel. Mod nordvest ved Gothersgade var selve muren borte, og kun den nederste række kampesten fra soklen var bevaret.

Selvom alle klosterbygningerne var fjernet, kunne to af de fire klosterfløje identificeres ud fra de bevarede kampestensfundamenter. Østfløjen målte 37 m i yderlængde fra nord til syd – langmurene var 1,6 m brede, og fløjen var delt i fem mindre rum. Ved østfløjens sydende lå rester af mindst een tilbygning. Kirken, der udgjorde nordfløjen, bestod af et 10 m bredt kor og et 17,6 m bredt skib, men den samlede længde kendes ikke. Kirkens nordmur var forsynet med stræbepiller, og mellem disse lå en mindre, primitiv tilbygning uden fundament. Langs kirkens sydside fandt man fundamentsrester, der må stamme fra en indre omgang i kirken. Yderligere detaljerede arkæologiske oplysninger findes ikke fra Ramsings hånd.

I efteråret 1981 fik Bymuseet lejlighed til at gennemføre en supplerende undersøgelse i

Gammel Mønt 35. I forbindelse med en uddybning af kælderens fremkom der følgende bygningsdetaljer, som ikke havde tilknytning til den eksisterende bygning: en ældre skorstensgruppe sydøst for den nuværende, der var bygget på et fundament af kridt- og granitsten, og hvor murværket bestod af genanvendte senmiddelalderlige teglsten lagt i et tykt lag mørtel. Desuden lå der rester af tre ældre syldstensrækker, stammende fra den bygning, der blev lagt i aske ved Københavns store brand i 1728.

På tværs af bygningens gårdside fandtes en mur, der var orienteret helt anderledes end de øvrige bygningsrester. Muren var 73 cm bred og opført i rent munkeforband. Muren afsluttedes mod nord i et hjørne, som fortsatte ud mod gårdspladsen. Muren, der var pudset og forsynet med optrukne fuger, var bevaret i 1 til 2 skifter over kampestensfundamentet. For at skaffe oplysninger om murens videre forløb blev et område i kælderens anden halvdel udgravet. Herved fremkom afslutningen af en rende, hvis sider bestod af kridtkvadere og bunden af teglsten – dog afsluttedes renden af en sandstensflise (48 × 70 × 6 cm). Renden var til begge sider indpasset i et fundament opført af kridtsten, kampesten og mørtel.

Fundmaterialet delte sig som følger: over renden lå rester af husholdningskeramik fra perioden 1600–1700, mens den ældre keramik fra ca. 1500–1600 lå i det underliggende fyldlag

Tv. skorsten fra 1600-tals bygningen. Th. rester af fundamentsrække, der stammer fra gårdsiden af det hus, som brændte i 1728. Imellem ses en stump langmur med hjørne fra klosterets vestfløj. Richard Frederiksen fot. 1981.

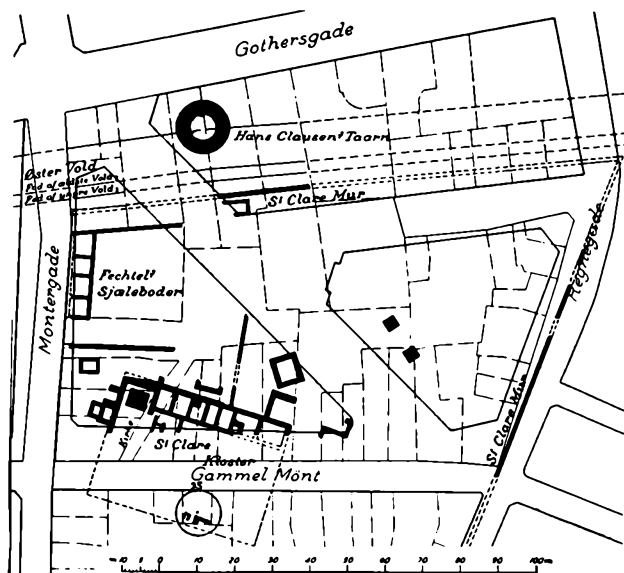
foran renden. Vedrørende arealets opfyldningshistorie kunne det fastslås, at opfyldningen bestod af ler, jord, bygningsaffald (mursten, tagsten, fliser og mørtelrester) samt knogler. Moræneleret lå 1,5 m under kældergulvet i kote 3,61. Opfyldningen synes at være sket i løbet af en meget kort periode, hvilket kontinuiteten i løsfundene viser – alle stammer fra tiden omkring 1500. De ældre bygningsrester, der enten stammer fra forandringer af det nu stående forhus eller fra den bygning, som brændte i 1728,

Rende bygget af kridtsten. Retning og placering sætter den i forbindelse med en i øvrigt ukendt tilbygning langs klosterets vestfløj. Richard Frederiksen fot. 1981.

kan kun tilnærmelsesvis indpasses i matriklens bygningshistorie. Det skyldes den ugunstige udgravningssituation; næsten al overjord var fjernet, før Bymuseet blev tilkaldt.

Efter reformationen rummede klosteret indtil 1624 bl. a. Den kgl. Mønt, der har givet navn til gaderne Gammel Mønt og Møntergade. De sidste rester af klosteret er sikkert blevet nedrevet, da Den kgl. Mønt flyttede i forbindelse med kvarterets udparcellering til bebyggelse. Karakteren og omfanget af denne bebyggelse er det ik-

Sankt Clara Klosters grundplan og beliggenhed. Inden for cirklen ved Gammel Mønt er de to nye fund fra klosterkomplekset indtegnet. Bearbejdelse af H. U. Ramsings grundplan i Louis Bobé: Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen, Kbh. 1925, s. 291.

ke nemt at stadfæste. Resens fugleperspektiv fra 1674 viser dog en tæt bebyggelse på stedet, og man kan formode, at det var simple bindingsværksbygninger på 2 eller 3 etager. Ved branden i 1728 blev Gammel Mønt-bebyggelsen lagt i aske, og i tiden mellem 1730 og 1737 opførtes det nuværende forhus helt i bindingsværk. Facaden omsattes mellem 1760 og 1780 til grundmur, og den oprindelige gavlkvist blev erstattet af et mansardtag. Skorstensgruppen hører til den ældre 1600-tals bygning, og det samme gælder gårdsidefundamentet. Hvad angår de

øvrige bygningsrester, der er orienterede efter Gammel Mønt, kan det ikke med sikkerhed fastslås, hvorvidt de stammer fra 1600-tals- eller 1700-tals bebyggelsen.

Den kraftige opfyldning på 1,5 m under klostermuren må ses på baggrund af tilstedeværelsen af den såkaldte „Byens Rende“, omtrent der hvor Gammel Mønt blev anlagt. Da man byggede klosterkomplekset, var det nødvendigt at fylde renden op – og opfyldningen under fundamentet er resultat af dette arbejde. Løsfundene daterer dette som sket i perioden omkring 1500.

Munkestensmuren og kridtstensrenden hører til samme byggeri. De stammer fra en eller to sammenbyggede huse, hvis placering skal søges dels i kælderens bageste afsnit, dels i det tilstødende gårdareal. Placering og orientering af de omtalte bygningsrester stemmer ganske godt overens med Ramsings oplysninger og iagttagelser på gadens modsatte side – både hvad angår byggekoter og murkvalitet. Resterne stammer fra klostertiden; men Ramsings rekonstruktion af hele anlægget må revideres. Vi kender stadig ikke meget til syd- og vestfløjen, men længdeangivelserne af anlæggets udbredelse øst-vest er for små. Senere udgravninger i gården kan sandsynligvis bringe klarhed over dette, men allerede nu er det klart, at hvor Ramsing placerer klostermuren, har der ligget en eller flere bygninger, som går ud over arealet for rekonstruktionen.

Det danske pund efter forordningen af 1683

Af Arne Hægstad

Den 1. maj 1683 satte Christian V sit kongelige navnetræk under forordningen Om Vegt oc Maal, hvorefter 32 danske pottes skulle svare til rumfanget af en rhinsk kubikfod, og 62 danske pund skulle være lig vægten af en rhinsk kubikfod ferskvand. Forordningen, der trådte i kraft pinedag 1684, afløstes i 1698 af en mere detaljeret bestemmelse. Pottens og pundets definition blev i princippet ikke ændret, men grundlaget var ikke længere den rhinske fod, men den danske fod, „hvis rette Længde haves af de af Os forordnede Original Jern-Alne og Favne-Maal“.

Denne sproglige ændring dækker over den kendsgerning, at foden var blevet reduceret fra 315 til 314 mm inden udgangen af året 1686.¹ Kort efter – formodentlig i begyndelsen af 1687 – bestemte Ole Rømer det rette danske punds vægt til 2427,2 Amsterdam-karat. Amsterdam-pundet vejede 494,08 g og deltes i 2400 karat; følgelig vejede Ole Rømers pund 499,68 g. Denne vægt bekræftes på smukkeste måde af det pundslod på 499,75 g, der i begyndelsen af dette århundrede blev fundet på Rosenborg.² Ole Rømer har i sin *Adversaria*³ en sammenligning af

dette pund med engelsk og fransk vægt. Da den engelske vægt udtrykkeligt er lånt hos „varden“ (guardeinen) i året 1687, kan tabellen ikke være opstillet før dette år.

Men hvad var vægten af det pund, som fra pinedag 1684 skulle anses for det rette danske pund? Der findes i offentlige og private samlinger ikke så få lodder, som ved det istemplede bogstav M viser, at de er justerede i tiden 1684–98, men de fleste er omjusterede på et senere tidspunkt, og om de få intakte gælder, at man ikke med sikkerhed kan sige, fra hvilket år i den nævnte periode de stammer. Indtil nu er der i offentlige samlinger fundet to pottemål med justermærket M, årstallet 1684 og i en så gedigen udførelse, at de tydeligvis er justeringsnormaler til købstædernes rådstue efter 1683-forordningens stk. 5. Når disse pottemål vejes fyldt med vand, bliver resultatet et pund på 505 g.⁴ Det er meget rimeligt, om det var et pund af denne størrelse, Commercekollegiet havde forestillet sig som det eneste lovlige pund i Danmark-Norge. Vægten svarer nemlig til det nürnberg-ske centnerpund. Den nürnberg-ske centner på lidt over 50 kg var et internationalt begreb ikke

mindst fordi det benyttedes i bjergværker og kanonstøberier.

En undersøgelse i Stavanger i 1674 afslørede, at pundet på byens store skippundvægt forholdt sig til bøndernes kølnerpund som 13:12. Med et kølnerpund på 464 g skulle pundet på den store vægt have været 504,8 g.⁵ Denne vægtstørrelse lader sig på overraskende vis dokumentere.

I kandestøbernes laugsartikler af 16. maj 1685 (der har karakter af kgl. forordning) blev det bestemt, at der hos oldermænd og på rådstuen skulle findes en støbeform, hvis rumfang var således, at $\frac{1}{2}$ pund bly netop udfyldte den. Til formen hørte tre broncelodder, der var justeret og stemplet af De deputerede for Maals og Vægts Indrettelse, og som svarede til den maksimale vægt for det tilsvarende rumfang *Engelsk tin* ($41\frac{1}{2}$ kvintin), blandingen 10 vægtdele bly til 54 dele tin, kaldet *Cron-tin* (44 kvintin), og blandingen 20 vægtdele bly til 44 dele tin, kaldet *Manggods* ($46\frac{1}{2}$ kvintin). Det fremgår af Ole Rømers håndskrevne notater,⁶ at han er blevet gjort bekendt med forordningens vægtgrænser for de tre tinkvaliteter. Han godtager vægtgrænserne for Engelsk tin og for Manggods, men Cron-tin bør efter hans mening ikke sættes højere end $43\frac{4}{5}$ kvintin.

På Københavns Bymuseum befinder sig en sådan kontrolform med tilhørende kontrollodder for de tre nævnte tinkvaliteter. De er justeret

med bogstavet K i overensstemmelse med forordningen og bærer alle årstallet 1685. Disse lodder er nu ved venlig imødekommenhed blevet vejet på Vesterbro Apotek, hvor man konstaterede følgende vægtresultater: 163,72, 172,79 og 183,45 g. Disse tal forholder sig til hinanden som $41\frac{1}{2}$ til $43\frac{4}{5}$ til $46\frac{1}{2}$, hvorved bevises, at De deputerede for Maals og Vægts Indrettelse har taget Ole Rømers korrektion til efterretning.

Men når $41\frac{1}{2} + 43\frac{4}{5} + 46\frac{1}{2}$ (= 131,8) kvintin vejer 519,96 g, så har pundet (= 128 kvintin) haft en vægt af 505 g. Det turde hermed være overbevisende godtgjort, at det danske pund ved 1683-forordningens ikrafttræden var på 505 g. Men der melder sig omgående spørgsmålet, hvorfor Ole Rømer reducerede dette pund med ca. 1% et par år senere.

Gennem mere end hundrede år havde 505 g været vægten på den kanonkugle, som efter den hævdvundne *nürnbergsk* kaliberstok kaldtes 1-pundskuglen. Vægten holdt sig, så længe kanonkugler fremstilledes af importeret stangjern med vægtfylden 7,8. Under Christian V blev de norske jernværker sat igang med produktion af støbejernskanon og -kugler, hvis vægtfylde kun var 7,1129. Da støbejernskugler kunne fremstilles mere kugleformede end de håndsmedede, blev diameteren sat op med 2,781%, hvorved kuglens rumfang forøgedes med 8,58% og fik samme størrelse som den, der anvendtes af Lud-

Kontrollformen, der minder om en lille feltflaske, består af to halvdele, som holdes sammen af tangen i låset stand. Formens rumfang svarer til 1/2 pund (= 64 kvintin) bly. Kontrollen med kandestøbernes tinkvaliteter bestod ganske enkelt i, at formen fyldtes med flydende tin af den legering, der ønskedes prøvet. Når metallet var størknet, åbnedes formen, og prøven vejedes med det kontrollod, der svarede til den foregivne kvalitet. Hvis prøven opvejede loddet, var der for meget bly i legeringen. Længde 48,5 cm. Ole Woldbye fot.

Vægtforskellene mellem de tre kontrollodder er i nøjeste overensstemmelse med Ole Rømers vægtfyldebestemmelse af de tre tinkvaliteter (Engelsk tin, Kron-Tin og Manggoeds) i sammenligning med rent bly. Ved deres faktiske vægt (tilsammen 519,96 g) beviser disse tre lodder, at Commercekollegiet med forordningen af 1683 havde tilsigtet, at *det nürnbergerske artilleripund* på 505 g skulle være det dansk-norske enhedspund. Loddernes diameter: 5,1 cm. Ole Woldbye fot.

vig XIV's artilleri. Der kan herefter opstilles følgende regnestykke:

$$\frac{505 \text{ g} \times 108,58 \times 7,1129}{100 \quad 7,8} = 500 \text{ g}$$

Den danske kaliberstok af 1687, der opbevares på Tøjhusmuseet, og som artillerihistorikere altid har givet Ole Rømer æren for, viser, at 1-pundskuglen til flådens støbejernskanonkugler skulle have en diameter på 1,956 tomme, hvil-

ket – når foden = 314 mm – svarer til 51,185 mm. Beregnes herefter kuglens rumfang og ganges med støbejernets vægtfylde 7,1129, bliver 1-pundskuglens vægt 499,43 g. Da 1683-forordningen krævede, at 62 danske pund svarede til vægten af en kubikfod ferskvand, måtte foden reduceres til 314 mm. I 1683 var det meningen, at længdemålet skulle bestemme vægten. Tre år senere var det vægten, som bestemte længdemålet.

Henvisninger

1. Arne Hægstad: Den københavnske rådhus-alen, Københavns By-museum 1978, s. 17–20.
2. Kirstine Meyer: Rømers Enheder for Længde, Rumfang og Vægt, Fysisk Tidsskrift VII, 1908–09.
3. Rømers optegnelser findes i en protokol, benævnt „Adversaria“, som først blev kendt ved offentliggørelsen 1910. (fol. 66b).
4. Arne Hægstad: Ribes Pottemål fra 1684, Mark og Montre 1978, s. 36–45.
5. Nordisk Kultur, bind XXX (Maal og Vægt), 1936, s. 102.
6. Adversaria – se note 3 – fol. 5b.

Blikkenslagerens billeder – N. L. Mariboers fotosamling

Af John Erichsen

Bymuseets billedarkiv rummer en del fotografier, som bagpå er stemplet „Mariboers samling“. Umiddelbart kan det være svært at sætte en fællesnævner på disse mange billeder, men eet er i alle tilfælde givet – det drejer sig om fotografier af ualmindelig høj kvalitet og af stor dokumentarisk værdi. Hvem var denne Mariboe egentlig, og hvad omfatter hans samling?

Der er ialt tale om ca. 3.000 fotografier, som i 1937 overgik til museet i henhold til blikkenslager-, gas- og vandmester Niels Ludvig Mariboers (1857–1919) testamentariske bestemmelse.¹ I tid spænder samlingen over et stort åremål. Ældst er kopier af de tidligste københavnske daguerreotypier fra 1840 og yngst nogle billeder fra 1917, kun to år før samlerens død. Det kunne se ud som om, Mariboe selv begyndte at samle aktivt på fotografier omkring slutningen af 1880'erne. Perioden forinden er det lykkedes ham at dække særdeles godt, idet stort set alle de klassiske københavnske gadebilleder fra 1850'erne og frem til 80'erne er med.

Det er først og fremmest topografien, byens vekslende udseende, som har fascineret Mariboe. Udover almindelige gadebilleder rummer

samlingen arkitekturprospekter og enkeltbygninger – navnlig de monumentale – udsigter, havnepartier, miljø- og folkelivsskildringer m.m. Man aner en næsten journalistisk flair for aktuelle begivenheder og hændelser. Mariboe har eksempelvis sikret sig et fotografi af den første omnibus, som den 15. maj 1903 kl. 8 om morgenen kørte fra Valby til Frederiksberg. Eller han har skaffet sig et billede af Dragespringvandet på Rådhuspladsen, mens det en uge i sommeren 1915 var forsynet med en prøvemodell af gips til „Dragen og Tyren“ – den centrale gruppe, som siden tilførtes springvandet.² Fotografier af både markante og anonyme bygninger, som skulle nedrives, udgør en relativ stor og særlig værdifuld del af hans samling. Et billede af ejendommen Vesterbrogade 65 er bagpå forsynet med adressen og følgende oplysninger: „d. 20de October 1902. Nedbrudt samme Aar. Over dennes og Naboeiendommens Grund anlagdes Westend“. Bedre oplysninger kan man vist ikke forlange.

Der er også reportageagtige skildringer som f.eks. sportsbegivenheder, politiske møder, kongelige begravelser og militærparader. Mariboe

Dragespringvandet på Rådhuspladsen 31. maj 1915. Monumentet blev opstillet 1904 med udeladelse af den centrale figurgruppe „Tyren og Dragen“. Det har siden ført en omtumlet tilværelse. 31. maj til 7. juni 1915 foretoges en prøveopstilling af en gipsmodel til skulpturen, men der skulle gå endnu otte år, førend springvandet blev fuldført efter Joakim Skovgaards og Th. Bindesbølls oprindelige tanker. Den smukke ydre granitkumme blev fjernet i 1950'erne og er siden flyttet ud til Brønshøj Torv. Ubekendt fotograf.

har desuden sørget for at få portrætter af byens kendte originaler „Jomfru Tidsfordriv“, „Filosoffen fra Magstræde“ og andre. En væsentlig del af samlingen udgør de mange billeder fra den indre bys slumkvarterer, heriblandt en usædvanlig dokumentation af prostitutionsmiljøet.³

De mange billeder lader sig langt fra alle umiddelbart henføre til bestemte fotografer, men det kan dog konstateres, at der er tale om mindst en halv snes navngivne københavnerfotografer: Johannes Hauerslev, Frederik Riise, Fritz Benzen, Peter Elfelt, Kristian Hude, E. Harnisch, F. Hendriksen, Carl Sonne og Julie Laurenberg. Af andre signerede billeder fremgår det desuden, at han har købt både ældre og samtidige billeder hos Oluf W. Jørgensen, der i 1894 havde overtaget fotografen Christian Neuhaus' kendte arkiv og forretning. Mariboe var med andre ord fast kunde hos byens førende fotografer. Om han også selv fotograferede, er imidlertid et spørgsmål.

Imod denne antagelse taler dels, at der er store stilistiske udsving for de usignedede fotografiers vedkommende, dels at disse både i rent billedmæssig forstand og teknisk henseende forekommer professionelle. Der findes ingen vidnesbyrd om, at Mariboe skulle have været amatørfotograf, og han var heller ikke medlem af Dansk fotografisk Forening.⁴ Alligevel kan man ikke helt befri sig for tanken om, at han skulle have været aktiv dyrker af fotografien.

Endnu kan der ikke siges noget definitivt, og spørgsmålet må derfor indtil videre stå åbent.

Under alle omstændigheder er det givet, at Mariboe ikke nøjedes med at købe eksisterende billeder. Hans samling tæller særdeles mange unika – enestående fotografier – som må være optaget på bestilling specielt for ham. Som flittig kunde kan det næppe have voldt vanskeligheder at få fotograferne til at rykke ud i reportageøjemed, hvis der var en begivenhed eller et dødsdømt hus, blikkenslageren ønskede at sikre sig i fotografisk form.⁵ Mange billeder af denne art har han forsynet med præcis dato, hvilket også peger på Mariboe i bestillerens rolle.

Drivkraften bag mange af disse optagelser må have været Mariboens historiske sans. Han havde trang til at meddele sig, og han tog sig derfor tid til at forsyne billederne med omhyggelige og udførlige oplysninger, hvilket yderligere styrker deres dokumentariske værdi. På et billede af Rådhuset fra 1901 meddeler han, at grundstenen blev lagt 1894, og at den officielle indvielse fandt sted 12. september 1905. Sådanne oplysninger kendes naturligvis fra mange andre kilder, men eksemplet viser, at nedskrivningen er sket flere år efter at billedet er taget. Mariboe fortsætter med at berette om priserne i Rådhusets personalekantine i kælderen 1912, „Da det mulig kan have Interesse for de kommende Slægter . . .“ Citatet viser, at oplysningen er tænkt for en bredere kreds, og muligvis har Ma-

riboe nedskrevet de mange data med henblik på samlingens fremtidige placering i en offentlig sammenhæng.

Motiv og datering finder man altid på hans billeder, og hyppigt tillige bygningshistoriske, topografiske eller personalhistoriske oplysninger. Mariboe sad inde med en omfattende historisk viden, og han var en ualmindelig fin kender af sin by. Her har hans arbejde hjulpet ham godt, idet han som indehaver af et blikkenslagerfirma med byggeri som speciale vidste besked med forestående nedrivninger og nye byggerier i god tid. Han kom meget rundt i byen og har så at sige daglig haft motiver for øjnene. I nogle tilfælde er billederne forsynet med mere private kommentarer, og det er ikke de kedeligste. På et fotografi af fagforeningskvinden Marie Christensen talende ved et offentligt friluftsmøde i 1912, skriver Mariboe „Sammenløb af Byens absolut uhæderligste, og til den af dem paatagne Gjerning ganske umulige Individder, overværende et „Møde“ med ophidsende og sindsygt Sludder, serveret af denne den maskerede Prostitutions Formand Marie Christensen. Denne, saavel som alle tidligere „Tjenestepige“ Forsamlinger, bestod af en Bande Hun Bøller, med deres for Døgnet tilfældige „Forloveder“ . . . Den som nedskriver dette, absolut ikke overdrevne Skudsmaal, taler ifølge Erfaringer indhøstede gennem.30–40 Aar.“

Et billede fra en „Skønheds-Konkurrence

mellem Mandfolk“ i Friluftsgymnasiet på badeanstalten Helgoland ledsages sarkastigt af følgende citat fra operetten Den skønne Helene „Skønheder er de just ikke alle“.6 Mariboe havde sine meninger, og han kunne naturligvis heller ikke passivt se til, at byens ansigt i begyndelsen af 1900-tallet totalt skiftede karakter. Det gjorde direkte ondt på ham, da volden ved Øster Voldgade blev sløftet, og på nogle meget smukke billeder fra december 1912 skriver han „Første Act af Voldens Dødsdom fuldbyrdes . . . De gamle Minder udslettes“. Mariboe fulgte eksekutionen og sikrede sig et fotografi fra 6. januar 1913 „Efter at det sidste Træ var faldet“. Stammer, grene og kviste er væltet ned over voldskråningen. En enkelt gren stritter som en forgæves kæmpende arm i vejret. I baggrunden aner man Kunstmuseets bygning.

Mariboe værdsatte naturligvis sine billeder. Han har derfor ikke skrevet bag på dem med det ødelæggende blæk, men derimod med blyant – oven i købet en usædvanlig blød og skånsom type, som faktisk ikke har skadet billederne. Samlingen var i øvrigt opdelt i systematiske grupper, der desværre ikke længere lader sig rekonstruere.7 Der findes ingen fortegnelse over samlingen, men det vides, at den blev opbevaret i et stort jalousiskab af træ.

Fotografierne var ikke den eneste billedsamling i Mariboes eje. Han var tillige i besiddelse af ikke færre end „236 Malerier af interessante

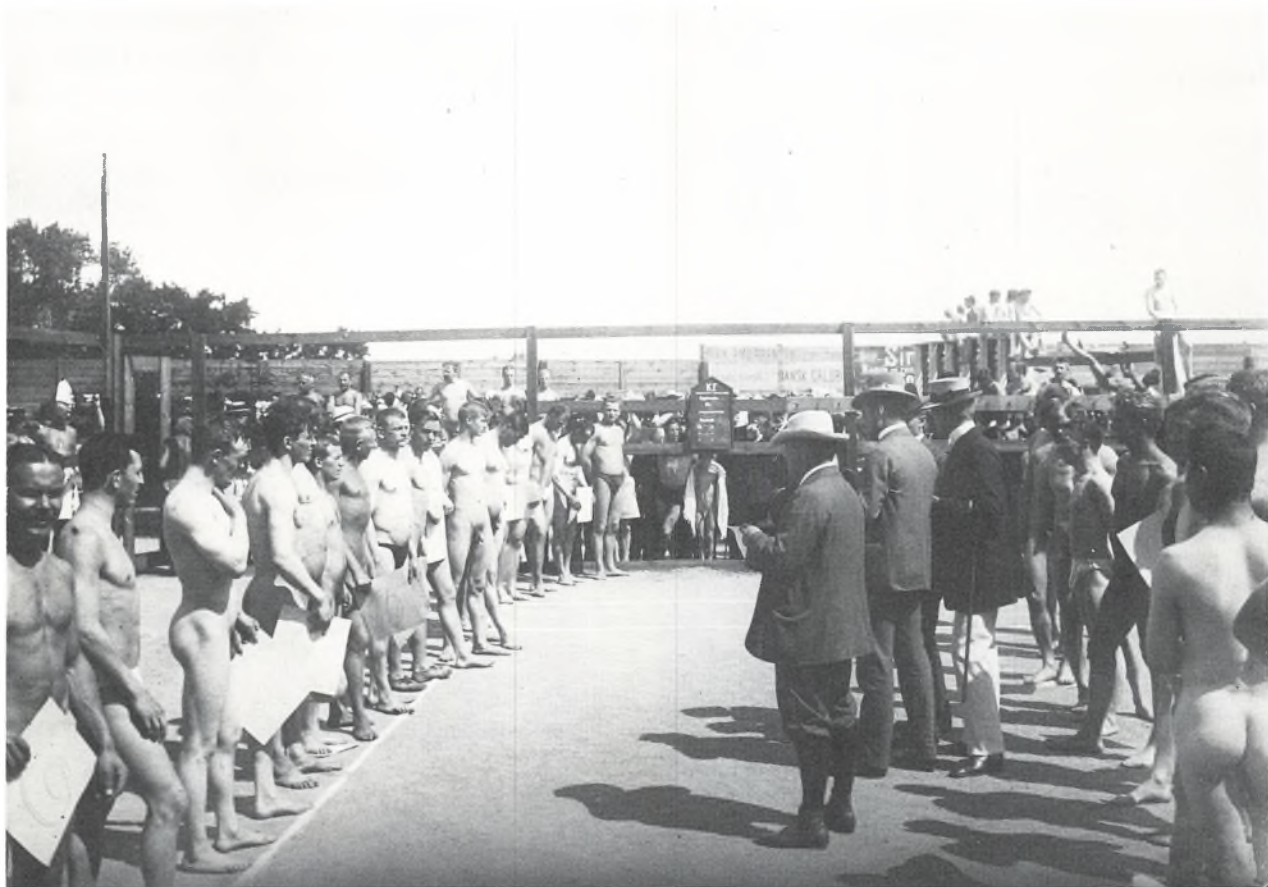

Det sidste træ på Østervold er faldet. Dette parti af befæstningen var det sidste, som sløjfedes. Snart anlagdes boulevardbanen på dette sted. I baggrunden anes det i 1896 fuldførte Statens Museum for Kunst. Fotografen har stået i Øster Voldgade omtrent ud for Stokhusgade. Ubekendt fotograf 6. januar 1913.

Formanden for Københavns Tjenestepigerforening, Marie Christensen, taler ved et friluftsmøde 1912(?). Foruden de mange stråhatte med fine bånd, sløjfer og blomster bemærker man adskillige bowlere, kasketter og bløde herrehatte. Ifølge skiltene krævede kvinderne kortere arbejdsdag, ligesom de ønskede tyendeloven afskaffet. Det smukke silkebroderede banner findes nu på Bymuseet. Ubekendt fotograf.

„Skønheds-Konkurrence mellem Mandfolk“ på badeanstalten Helgoland ved Strandvejen. De fire sømmeligt påklædte dommere diskuterer ivrigt deres nøgne kønsfæller. Der noteres og voteres – hvem løb mon af med førstepræmien? Ubekendt fotograf 1909.

Niels Ludvig Mariboe i malerisalen, Nyvej 9, 1912. Billederne er indfældet i væggen i seks rækker over hinanden. På originalfotografiet kan man identificere bl.a. Nikolaj Tårn, Amagerport, Rysensteens Port, Den kgl. Skydebane, Dehns og Bernstorffs Palæer, Kongens Nytorv og Knippelsbro. Hvis Mariboets oplysning om, at malerierne er udført mellem 1870 og 1900, er korrekt, må en del være udført efter ældre forlæg. – På bordet genkendes bl.a. Lauritz de Thurah: Den danske Vitruvius I-II, København 1746–48 og G. L. Grove: Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter branden 1728, København 1906. Ubekendt fotograf.

og karakteristiske københavnske Gadepartier, Huse og Gaarde m.m. fra Tiden ca. 1870–1900, alle malede af forskellige anerkjendte danske Kunstnere“. Man havde gerne kendt disse billeder, men det vides desværre ikke, hvor de findes, eller hvem der har malet dem. I sin tid indtog de hæderspladsen i Mariboets hjem. De var indfældet i væggene fra gulv til loft i hans malerisal. Et fotografi fra 1912 viser Mariboe stående ved sit magtfulde blankpolerede mahogni-bord. Han er i færd med at slå noget efter i en stor bog. Andre folianter ligger velordnet på rad og række over hele bordet. Her er samleren foreviget midt blandt alle sine billeder, ikke ulig tidligere tiders kendte aristokratiske samlere.

Mariboe har utvivlsomt lagt vægt på orden. Han var en nobel mand i præsentable omgivelser. De sidste 15 år af sit liv beboede han en villa på Nyvej 9, en lille tværvæg mellem Frederiksberg Allé og Gammel Kongevej.⁸ Ejendommen er naturligvis fyldigt dokumenteret i samlingen, og bag på et af billederne fortæller Mariboe, at han erhvervede grunden i 1903 for 42.000 kr., mens husets opførelse det følgende år stod ham i 53.000 kr. Med stolthed meddeler han, at lofthøjden på første sal udgør $6\frac{3}{4}$ alen (over 4 m). Som den materialebevidste håndværker anfører han tillige, at væggene i malerisalen var udført af mahogni og egetræ. Bag salen fandtes et bibliotek og en dagligstue. Det fremgår desuden, at trappen var af hvid marmor, mens gelænderet

var af forgyldt jern og mahogni. Solidt og flot skulle det være.

Man kan undre sig over, at en blikkenslagermester kunne tillade sig et byggeri af denne art. Baggrunden var, at han havde overtaget sit firma fra faderen, Cajus Emil Mariboe. Denne havde grundlagt virksomheden på et gunstigt tidspunkt – i 1856 – og firmaet fik til huse på Vesterbrogade 41 B. Virksomhedens grundlæggelse fandt sted samtidig med at brokvartererne blev bebygget, så der var nok at bestille for bygningshåndværkere. 1880 indtrådte Ludvig Mariboe i firmaet, og tre år senere opnåede han borgerkab som blikkenslagermester. Ved faderens død i 1888 blev han eneindehaver. Et fotografi, taget kort efter, viser den nye ejer af firma og ejendom stående i porten til Vesterbrogade 41 B, en femetages bygning lige ved Vesterbros Torv. Huset eksisterer endnu – dog med en noget ombygget stueetage. Dengang fandtes blikkenslagervirksomheden i en bagbygning inde i gården. På 2. sal boede enkefru Mariboe, mens den yngre generation beboede 4. sal. Resten var udlejet til beboelse, og desuden var der to butikker i stuen.

Af nekrologen over Ludvig Mariboe i Blikkenslagerlavets medlemsblad 1919⁹ fremgår det, at han havde oparbejdet virksomheden „med enestående Energi og stor Dygtighed til en af de største og bedst kendte i hele Landet.“ Hans speciale var tårn- og tagarbejder, navnlig

Vesterbrogade 41 B vinteren 1890. I porten til det i 1872 opførte hus står N. L. Mariboe. På original fotografiet kan man se, at naboejendommen, nr. 43, er forsynet med et udhængsskab, som er fuldt af fotografier. Portrætfotograf Georg W. Alexandersen havde atelier på 4. sal 1872–90. Naboejendommen til den anden side, nr. 41 A, husede fra 1891 til 1900 en anden fotograf, nemlig Carl Sofus Poulsen. Ingen af disse to synes imidlertid at have signeret Mariboets billeder, men det kan ikke udelukkes, at han har haft kontakt med dem. Ubekendt fotograf.

Fra Garderhusregimentets 150-års jubilæum 24. august 1912. Festlighederne fandt sted ved Vognmandsmarken. Herren længst til venstre er forretningsfører Svane-Knudsen. Ubekendt fotograf.

til slotte, herregårde, kirker og offentlige bygninger, og der var jo rigeligt med denne art opgaver her i stukperiodens sidste årtier. Hans største entreprise synes at have været blikkenslagerarbejdet til Ny Carlsberg Glyptotek, hvilket indbragte ham 40.000 kr. Han var også

virksom i lavet, hvor han i 1894 indtrådte som bisidder. Året efter blev han sekretær.¹⁰ Mariboe havde en fortid som militær, idet han i 1885 indrulleredes i Livjægerkorpset, hvor han fik charge som underofficer. Billedsamlingen antyder en faible for det militære, som er repræsenteret ved talrige parader, jubilæums- og veteranstævner og lignende. Den unge Christian X figurerer også hyppigt. Fotografierne fra sådanne parader ser for så vidt ud som man kunne forvente, men billederne af veteraner viser samlerens sans for det bizarre. De sortklædte, bowlerhatbærende skikkelser med medaljer på reverset har virkelig talt til Mariboets øje, og oldingene fra 1864 *måtte* han have med i sin samling. Garderhusregimentets 150-års fest i 1912 har givet anledning til et morsomt billede af den korpulente forretningsfører Svane-Knudsen i diplomat og bowler, med medalje og cigar.

Efter et mislykket ægteskab, hvori han fik to døtre, etablerede Mariboe sig i sin fornyede ungarkeitilstand på Frederiksberg i den omtalte villa. Her har han sikkert haft nogle gode år alene med sin samling og sine hunde, karakteristisk nok betegnet hans „bedste venner – Faderen Skjold, død 1910, og hans Datter Dorthe“. Der har været tid til at dyrke fotografierne, supplere samlingen, ordne billederne og skrive bagpå. – På et fotografi fra 1910 ses en „Frøken Gerda Elvira Hoff“, som siden skulle blive Mariboets anden og 26 år yngre hustru. Det var hans vilje,

at samlingen efter hendes død skulle overgå til Bymuseet. Hun opbevarede fotografierne fra hans død 1919, hvor hun flyttede ind til Vesterbrogadeejendommen, og indtil 1937, da hun ønskede at overlade dem til museet. Med papiraftrykkene fulgte et ikke specificeret antal negativplader, og to år senere skænkede fru Mariboe museet yderligere 15 æsker med glasnegativer. Tilstedeværelsen af alle disse plader behøver imidlertid ikke nødvendigvis at være udtryk for, at blikkenslageren selv var ophavsmand til dem. Det var dengang muligt at købe såvel det færdige billede som fotografens negativ hertil.¹¹

Mariboe samlede sine billeder på et tidspunkt, da interessen for lokalhistorie som en bølge gik over landet. Bymuseets oprettelse i 1901 skal bl. a. ses på denne baggrund. Det samme gælder det historisk-topografiske tidsskrift, Historiske Meddelelser om København, som kommunalbestyrelsen i 1907 påbegyndte udgivelsen af. Inden for det topografiske område er forlæggeren Jacob Hegel den kendteste privatsamler. Han koncentrerede sig – som det var normalt – om malerier, akvareller, tegninger og stik, og hans fornemme samling kan i dag beses på Øregaard Museum i Gentofte. Ligesom Mariboe afgav også han bestilling på bestemte motiver, idet han lod den unge maler og grafiker Aksel Jørgensen udføre tegninger fra bordel- og værtshusmiljøet i Holmensgade. Fra dette berygtede kvarter sikrede Mariboe sig en enestående fotografisk doku-

mentation, der supplerer Aksel Jørgensens billeder.

Som samlertype er Mariboe bl. a. spændende, fordi han så vidt vides er den første, der con amore systematisk gav sig til at samle både ældre og samtidige fotografier af byen og livet i den. Ud fra en traditionel opfattelse regnedes fotografiet ikke for noget videre. Kun billeder i fornemme albums med farvet omslag og titel i guldtryk kunne gøre det ud for en præsentabel gave eller en souvenir af betydning.

Et andet interessant aspekt af Mariboers samling er dens alsidighed. Selv var han utvivlsomt højremand, men det er karakteristisk for ham som samler, at han ikke nøjedes med billeder af den verden og de fænomener, han sympatiserede med. Nogle af de interessanteste og mest sjældne skildringer gælder netop den indre bys slumkvarterer. Der er desuden fotografier fra politiske møder af ganske anden observans end Mariboers. Det gælder eksempelvis et billede af den socialdemokratiske agitator A. C. Meyer. Mariboe var, som det fremgår af nogle af de gengivne citater, en mand af stærke meninger. Måske har han i virkeligheden været lidt af en særling, en ejendommelig mand med blik for det kuriøse, det ekstraordinære. Hvad der skete af denne art, måtte fastholdes her og nu.

Mariboers samling kendetegnes imidlertid ikke kun af det dokumentariske. Man noterer desuden en udtalt sans for det æstetiske, og mange

„Parti fra Haven“ bag landstedet Sans Souci, Frederiksberg Allé 30, 1892. Ejendommen ejedes i 1790'erne af arkitekt J. M. Quist, der i sin have anbragte en del skulpturer, bl. a. det såkaldte Københavns Vartegn, som siden Christian IV's tid havde stået på en grund ud for Tøjhushavnen. Ubekendt fotograf.

Hængende have i baggården til Vesterbrogade 97, hvor Eickhoffs maskinfabrik havde til huse. Frodighed kan trives under mere beskedne forhold end et landsted, og her i denne ydmyge have er der virkelig gjort noget ud af det. Ubekendt fotograf ca. 1910.

Ålestangere på isen i Kalveboderne januar 1908. Ubekendt fotograf.

billeder inden for de forskellige genrer er afgjort af kunstnerisk kvalitet. Det gælder f. eks. nogle portrætter af prostituerede, stående i døråbninger, på udkig i vinduet, siddende på et værtshus eller i selve bordellet. Modellerne er altid velplacerede i en sikker komposition og udnyttelsen af lyset optimal. Disse ofte smukke og gribende portrætter er således meget bevidst udført. En lignende kunstnerisk holdning til motivet spores i et fotografi fra Kalvebod Strand. De sortklædte ålefangere står på isen med deres lange lystre. Figurerne er taget i en spændende komposition, men mest af alt er det lysvirkningerne, som har fascineret fotografen – man kommer til at tænke på Peter Hansens billeder fra Fåborg.

Mindst lige så motivbevidst og kunstnerisk udtryksfuldt er et fotografi fra haven ved det i 1893 nedrevne landsted Sans Souci i Frederiksberg Allé. Billedet, der er taget året før, hører til en hel serie. Mage til smuk eventyrverden har

næppe eksisteret i byen. De to klassiske skulpturer – velsagtens to af muserne – og den skægfagre gartner understreger den besynderlige stemning i denne have, som bagtil fortsatte i tilstødende markarealer – en anelsesfuld verden, man gerne havde besøgt.

Hvis ikke Ludvig Mariboe havde været prædestineret til at følge i faderens fodspor, kunne han uden tvivl være blevet en fremragende museumsmand. Udover interessen for fortiden synes han at have været levende optaget af sin samtid, og han havde sans for at dokumentere den på godt og ondt. Han kendte værdien af fylde oplysninger til de enkelte billeder. Der er således al mulig grund til at være Mariboe taknemmelig for, at han ikke alene skabte en enestående samling af fotografier, men at han desuden vidste, at den burde finde blivende sted i offentligt eje, således at fotografierne kunne være til gavn for alle og enhver.¹²

Noter

1. Samlingen opbevaredes længe i Mariboets eget jalousiskab og blev først en snes år senere integreret i museets fotografisamling, hvor den nu befinder sig spredt under de forskellige lokaliteter eller på andre systematiske placeringer.
2. Joakim Skovgaards og Thorvald Bingesbølls fælles springvandsprojekt omfattede også den centrale figurgruppe af dragens kamp med tyren, som i dag indgår i monumentet. Oprindeligt blev dette dog i 1904 opstillet uden denne gruppe. I 1915 foretoges en prøveopstilling, men først i 1923 lykkedes det at fuldføre springvandet med Skovgaards skulptur.
3. Fotografier af denne kategori er ikke medtaget her, da et stort udvalg er publiceret i John Erichsen: *Et andet København – sociale fotografier fra århundredskiftet*, Kbh. 1978, filmatiseret for Statens Film Central og Danmarks Radio 1980.
4. Den tidligere leder af Det kgl. Biblioteks Kort- og billedsamling, mag. art. Bjørn Ochsner, takkes for denne og mange andre værdifulde oplysninger.
5. Blandt de mange usigtede fotografier kan enkelte ad anden vej henføres til bestemte fotografer. Dette gælder bl. a. nogle få Elfeltbilleder. Når Mariboe kunne få endog denne til at udelade stemplet

- på sine aftryk, må det betyde, at Mariboe stod på god fod med fotografierne.
6. Den første kvindelige skønhedskonkurrence fandt sted i Helsingør 1926.
  7. Den systematiske gruppering fremgår bl. a. af Mariboers notater bag på et billede fra Østervold, hvor han i forbindelse med omtale af originalen Scheibelein, der ses på billedet, henviser til „Afdelingen Kjøbenhavnske Originaler og Portrætter“. Billederne af originaler havde i øvrigt Mariboers særlige interesse, hvilket fremgår af hans meget udførlige notater bag på sådanne fotografier, som er beskrevet tæt fra øverst til nederst.
  8. Den omhyggelige samler undlader ikke at fortælle om Nyvejs oprindelse: „Anlagt 1851 under navnet Christiansholms Vei, 1869 forandret til Nyvei.“
  9. Fuldmægtig Egil Skall, Stadsarkivet, og Sven Nielsen, Bymuseet, takkes for værdifuld hjælp i forbindelse med fremdragning af biografiske oplysninger om Mariboe.
  10. Fremgår af den omtalte nekrolog samt Københavns Blikkenslager Laugs Historie 1547–1898, Kbh. 1914.
  11. F. eks. kan man i Elfelts bestillingsprotokoller af og til læse: „Pladen udleveres til Kunden“.
  12. Mariboers samling er allerede blevet udnyttet i samtiden, idet skræddermester F. Zachariae i sit stort anlagte billedværk „Før og nu“, der udkom 1915–23, har haft adgang til billederne. I værkets efterskrift takker han de forskellige billedleverandører, og indleder her med „I saa Henseende skylder jeg stor Tak, først og fremmest til min afdøde Ven, Fabrikant Ludvig Mariboe og hans efterlevende Hustru, Fru Gerda Mariboe, som i rigeste Maal har stillet den enestaaende Samling af originale Fotografier, han ejede, til min Raadighed.“ Siden er utallige bøger og artikler blevet beriget med billeder fra Mariboers samling, og som nævnt under note 3, indgår fotografier fra hans samling som et hovedelement i en film.

Af museets dagbog 1980–1981

Den 17. oktober 1980 kunne museet indvie en ny afdeling: Museumsgaden. Etableringen af denne blev muliggjort ved en bevilling fra Magistratens 4. afdeling, som i anledning af museets 75-års jubilæum i 1976 skænkede museet denne udvidelse. Gaden, der er beliggende i Absalonsgade umiddelbart ved siden af museets hovedbygning, strækker sig fra Vesterbrogade og 200 m ned mod Svendsgade. Man har ikke søgt at rekonstruere gaden, som den tog sig ud på et bestemt tidspunkt, men i stedet opsat karakteristisk gadeinventar: lygter, bænke, brandhaner, telefonboks, postkasse m.m. fra perioden 1860–1935. Endvidere har man reetableret gadens oprindelige brolægning med åbne rendestene fra 1860'erne. Der er om museumsgaden udgivet en plakat/folder med dansk og engelsk tekst samt en lille pjeces.

I foråret 1980 vistes udstillingen „Ansigtet mod kame-raet – Vognmandsmarken 1977–79 i fotografier af Jiro Mochizuki“. Udstillingens emne var miljøer og livsformer i et københavnsk indvandrer-kvarter. Samtidig med afholdelsen af de internationale kvindekonferencer i København sommeren 1980 vistes særudstillingen „Kvindelig – fotografier fra København 1880–1940“, der var tilrettelagt i samarbejde med Danske Kvinders Fotoarkiv. Foråret 1981 åbnedes udstillingen „Når døden gæster – danske begravelseskikke gennem 100 år“, der var foranlediget af Dansk Ligbrændingsforenings 100 års jubilæum og muliggjort ved en bevilling fra samme forening. Udstillingen, der havde et bredt kulturhistorisk sigte, var tilrettelagt af etnologen, mag.art. Charlotte Bøgh, mens arkitekt John Wodstrup forestod dens formgivning.

I 1980 blev fire små udstillingsrum på 2. sal ryddet, istandsat og indrettet med henblik på afholdelse af mindre særudstillinger. Emnet for den første var byens kunstneriske udsmykning: Kunst i gaden – skitser og fotografier fra „Kunst i city 80“. I sommerperioden vistes samme steds en udstilling af covers med motiver og inspiration fra storbyen: „Københavnrock – byen på pladeomslag“. I forbindelse hermed arrangeredes i samarbejde med Kommunens Sommerunderholdning en koncertserie i museets have „Sange om Byen“. Her medvirkede Niels Skousen og gruppe, Sylvester og Svalerne samt Lone Kellermann og Rockbandet. Årets sidste særudstilling var „Plankeværksmaleri – fotografier af Barry Wilmont 1977–81“. Udstillingen, der belyste et nyt københavnsk fænomen, var tilrettelagt af kunsthistorikeren, mag.art. Charlotte Sabroe.

Både i 1980 og 1981 har museet stillet lokaler til rådighed for andre institutioners og selskabers udstillinger. Således i foråret 1980 for Ordenhistorisk Selskabs udstilling „Spanske Ordener“, mens Skolen for Brugskunst ved årets slutning viste forslag til ny museumsplakat. I januar 1981 stillede museet sig til disposition for KTAS, der i forbindelse med sit 100 års jubilæum havde afholdt en konkurrence om design af nye telefonbokse. De mange indkomne forslag blev vist i en indendørs udstilling, mens de fire præmierede blev udstillet i fuld størrelse foran museumsbygningen.

Fra KTAS' udstilling, hvor de fire præmierede forslag til telefonbokse var opstillet foran museumsbygningen. Fot. Torben Dragsby, 1981.

Museumsgaden med historisk gadeinventar set fra Vesterbrogade. T. h. museumsbygningen, t. v. museets fremtidige administrationsbygning, Absalonsgade 3. Fot. Ole Woldbye, 1980.

Udstillingen „Kvindelig – fotografier fra København 1880–1940“. Fot. Ole Woldbye, 1980.

Udstillingen „Når døden gæster – danske begravelsesskikke gennem 100 år“. Fot. Ole Woldbye, 1981.

Fra arrangementet „Sange om Byen“. Der var trængsel på græsplænen, da Sylvester og Svalerne gav koncert d. 27. juni. Fot. Julie Rønnow, 1981.